

آموزش هنر پوشاک

● زهرا ابوالحسنی

■ جلوه هنر «ویژه‌نامه لباس و پوشاک»
■ انتشارات دانشکده هنر - دانشگاه الزهراء (س).

می‌پردازد و ضمن شرح دروس رشته طراحی و خیاطی که در آغاز شامل دوره‌های فوق‌دیپلم و لیسانس بوده است به تغییرات حاصله و ایجاد گرایش‌های طراحی لباس و طراحی پارچه در برنامه جدید پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران پرداخته و متذکر می‌شود که در سال ۱۳۷۴ تعداد ۷۴ نفر دانشجوی در رشته طراحی لباس دانشکده هنر دانشگاه الزهراء (س) به تحصیل مشغول بوده‌اند.

نویسنده در ادامه به نتایج حاصله از پژوهشی در رابطه با نتایج آموزشی رشته طراحی لباس که در زمستان سال تحصیلی ۱۳۷۳-۱۳۷۴ از فارغ‌التحصیلان این رشته که داوطلب شرکت در پژوهش بوده‌اند، به عمل آورده، می‌پردازد و با استناد به پاسخ‌های داده شده به پرسش‌های مطروحه در پرسشنامه پژوهش مذکور، متذکر می‌شود که تنها ۱/۸۵ درصد از فارغ‌التحصیلان بنا به علاقه شخصی رشته تحصیلی خود را انتخاب نموده بودند. حدود ۲/۷۰ درصد به دلیل همخوانی این رشته با کار در سینما و تئاتر، انتخاب رشته کرده بودند که حداقل تا پایان سال ۱۳۷۳ موفقیتی برای انجام اهداف خود به دست نیاوردند.

اهمیت لباس، لباس و تأثیرات اجتماعی، اهمیت پوشش در ادیان، لباس - استقلال و وابستگی و اینکه طراحی لباس یکی از رشته‌های منحصر به فرد دانشکده هنر دانشگاه الزهراء (س) می‌باشد، ضرورت انتشار ویژه‌نامه‌ای را برای لباس و پوشاک متذکر شده است.

دکتر صدیقه مدرس پورنوری، عضو هیأت علمی و مدیر گروه طراحی لباس دانشکده هنر در مقاله‌ای مفصل و به شرحی مبسوط، «فرهنگ طراحی لباس و آموزش دانشگاهی آن در ایران» را مورد نقد و بررسی قرار داده است. او در قسمتی از مقاله خود می‌نویسد: «توجه به کیفیت و چگونگی لباس، نه تنها به عنوان یک ضرورت طبیعی از اولین لحظه حیات تا واپسین دم زندگی به همراه بشر است، بلکه به مثابه یک عرضه فرهنگی می‌تواند در درستی ارزش‌های انسانی جوامع، معیار و ملاک به شمار رود. چرا که نشانی از شئون انسانی است که در طول تاریخ بشر شکل گرفته است.» دکتر نوری در مقاله خود به چگونگی شکل‌گیری رشته طراحی لباس از سال تأسیس «مدرسه عالی دختران سابق» (دانشگاه الزهراء فعلی) در ۱۳۴۳

جلوه هنر، فصل‌نامه پژوهشی، فرهنگی و هنری دانشکده هنر دانشگاه الزهراء (س) است که به طور معمول هر سال دو شماره از آن منتشر می‌شود. ویژگی این نشریه آن است که مطالب هر شماره از آن به یکی از رشته‌های هنری موضوع فعالیت دانشکده هنر اختصاص دارد و غالب نویسندگان و یا بهتر بگوییم کسانی که با این نشریه همکاری دارند را مدرسین و استادان و بعضاً دانشجویان دانشگاه الزهراء (س) تشکیل می‌دهند. ضمن آنکه نشریه با قیمتی مناسب در اختیار محققان و پژوهشگران و دانشجویان قرار می‌گیرد و به نظر می‌رسد که گروهی علاقمند در پی انتشار آن هستند.

به هر حال پنجمین شماره از این نشریه به موضوع لباس و پوشاک اختصاص داشته است. این ویژه‌نامه در ۶۶ صفحه همراه با ۴ صفحه رنگی در میان آن منتشر شده و مطالب آن به شرح زیر است:

- یادداشت فصل، نخستین صفحات این ویژه‌نامه را تشکیل می‌دهد که مدیر مسؤول در مطلب کوتاهی تحت عنوان «فرهنگ آموزش لباس» با بیان نکاتی و نیز چند جمله به صورت عباراتی جدا از هم، درخصوص

و پوشاک اعصار تاریخی آنان از مادها تا دوران اسلامی»، زنده‌یاد استاد جلیل ضیاپور، اطلاعات بسیار ارزنده و مستندی را در خصوص پوشاک زنان ایرانی در دوره مورد بحث ارائه می‌دهد که با عنایت به تصاویر سیاه و سفید و نیز ۴ صفحه تصاویر رنگی مرتبط با مقاله در ویژه‌نامه، حتی هر فرد علاقمندی هم می‌تواند در جریان سیر تحولات پوشاک و دلایل آن قرار گیرد.

- «مروری بر نظریات دانشجویان طراحی لباس نسبت به رشته خود» عنوان مقاله دیگری است که توسط «گروه طراحی لباس و پارچه» دانشکده هنر ارائه شده که حاوی نکات جالب و هشداردهنده‌ای است. از جمله آنکه ۵۰ درصد از دانشجویان رشته طراحی لباس، معتقد بوده‌اند که در جامعه ما اهمیت به این رشته داده نمی‌شود و این رشته ناشناخته باقی مانده است. تولیدکنندگان و صاحبان فروشگاههای لباس هیچ‌گاه نیاز به یک طراح لباس را احساس نکرده و برای طرح‌های جدید از الگوهای وارداتی و نشریه‌های غربی استفاده می‌کنند. حال آنکه، این رشته و کاربرد آن از اهمیت والایی برخوردار است و این طراحان لباس هستند که باید با ارائه طرح‌ها و نقش‌های اصیل خود،

۲۲/۵ درصد بخاطر استعداد در طراحی بدن انسان و... این رشته رایج عنوان رشته تحصیلی انتخاب و تنها ۶/۷ درصد برحسب اتفاق طراحی لباس را انتخاب کرده بودند. البته محقق متذکر این نکته هم شده است که استفاده‌ای که ما می‌توانیم از برنامه‌ریزی‌های دانشکده‌های هنری اروپایی بنماییم صرفاً شامل بخشی است که متناسب با شرایط جامعه و فرهنگ خاص ماست. محقق در ادامه، برخی از دروس اساسی رشته طراحی لباس در اروپا را نام برده و ضرورت بازنگری در برنامه درسی را متذکر شده و بر این نکته هم تأکید دارد که یکی از علل عدم جذب فارغ‌التحصیلان رشته طراحی لباس در مشاغل تخصصی خود، آشنا نبودن صاحبان کارخانه‌ها و تولیدکنندگان بزرگ ایران با تخصص طراحی لباس به عنوان یک رشته دانشگاهی است. به هر حال مقاله ارزشمند و تحقیقی ارائه شده توسط استاد مذکور بسیار ارزشمند بوده و شایسته توجه فراوان و تأمل در موارد مطرحه در آن است.

- در مقاله دیگری تحت عنوان «اشاره‌ای فشرده درباره پوشاک زنان فلات ایران در دوران پیش از تاریخ

۱/۸۵ درصد فارغ‌التحصیلان نیز پس از ورود به دانشکده به رشته انتخابی خود علاقمند گردیده و باز تعداد ۱/۸۵ درصد با تصور امکان تغییر رشته وارد دانشکده شده‌اند که موفق به انجام آن گردیدند. تعداد ۱/۴۸ درصد نیز به دلیل کسب درآمد بیشتر از سایر رشته‌های هنری، رشته طراحی لباس را انتخاب کرده‌اند.

نتایج حاصله از سایر پرسش‌ها نیز اطلاعات ارزشمندی را در خصوص آینده شغلی، درآمد حاصله از آن و استفاده از اندوخته‌های علمی در رشته طراحی لباس در عرصه شغل و فعالیت و... ارائه می‌دهد که بسیار مفید است. محقق به کمبود آشنایی با مسائل و وسایل جدید از قبیل برنامه‌های طراحی لباس به‌وسیله رایانه اشاره داشته و به مقایسه روش‌های آموزش رشته طراحی لباس در ایران با روش‌هایی که در کشورهای اروپایی معمول است پرداخته و متذکر شده که فی‌المثل در کشور اتریش بر مبنای تحقیقات به عمل آمده تعداد دانشجویان رشته طراحی لباس پس از معماری بالاترین رقم را تشکیل می‌دهد. از طرفی ۵۵ درصد صرفاً به خاطر علاقه دوران کودکی به طراحی لباس،

ارائه شده است. محقق ضمن اشاره به سابقه تهیه و دوخت لباس و چگونگی آن از دوران کهن و سیر تحولات آن، اشاره می‌کند که مجلات مخصوص پرش و دوخت لباس را اولین بار در سال ۱۶۷۱ میلادی یک طراح فرانسوی به نام Bensonit Boveldy منتشر کرده است و البته این طراح، اولین کتاب طراحی لباس مردانه را نیز منتشر کرده است.

نویسنده به پیشرفت‌های تدریجی حاصله در این خصوص اشاره دارد و اینکه روش‌های علمی اندازه‌بندی چگونه ولو به صورت آرام، توسعه می‌یابد تا اینکه طراحی فرانسوی به نام کریستین دیور (Christian Dior) روشی را ابداع می‌کند که بعدها مبنای الگوسازی و نظام درجه‌بندی جدید شد که اساس این روش بر مبنای اندازه طبیعی بدن بخصوص در قسمت تنه بود. - در ادامه مطالب ویژه‌نامه طراحی لباس، قسمت دوم از ترجمه مینو اسعدی، عضو هیأت علمی دانشگاه از کتاب «نقاشان شاه» (مربوط به آثار نقاشی اواخر قرن شانزدهم میلادی) نوشته «آنتونی ولش» آمده است که این مطلب ارزنده به شرح و وصف «سیاوش گرجستانی» و آثار با ارزش این نگارگر شاخص و برجسته می‌پردازد.

مقاله دیگری تحت عنوان «بهشت موعود در فرش ایران» از فضل... حشمتی رضوی، به چشم می‌خورد که بحث جالبی را درخصوص قالی ایرانی با نقش باغی به عنوان تمثیلی زیبا از بهشت پیش می‌کشد. محقق مذکور در قسمتی از مقاله پس از زمینه‌چینی مناسب برای مطلب و آوردن شواهد لازم می‌نویسد: «فرش ایرانی، فرشی است جهانی و بهشتی. نقاش قالی ایران می‌داند آن چه از درون او می‌گذرد، بازتابی بیرونی دارد. خاستگاه هنر قالی ایران وصال عشق است و پیوند با مطلق و طرح بهشت، تجسم و بازتاب همه این سیر و سلوک‌هاست».

- آخرین مطالب این ویژه‌نامه به یک مقاله تحت عنوان «کاربرد اطلاعات علم انسان‌سنجی (آنتروپومتری) در طراحی صنعتی، معماری و طراحی لباس» از استاد حسن فرهنگ، گزارشی به صورت نقد بر دو نمایشگاه تجلی احساس و میراث فرهنگی از استاد مینو اسعدی و استاد شهرزاد صالحی‌پور و نیز گزارش دیگری از موزه آستانه حضرت معصومه (س) تحت عنوان «بازدید از موزه آستانه حضرت معصومه (س)» گنجینه ناشناخته» اختصاص دارد و مطالب این ویژه‌نامه با گزارش‌هایی از چند سفر علمی و اخبار دانشکده هنر خاتمه می‌یابد.

ویژه‌نامه مذکور در مجموع حاوی مطالب جالب و مفید و قابل استفاده‌ای برای صاحب‌نظران و پژوهشگران امور هنری و بویژه استادان و دانشجویان و سایر افراد ذیربط با طراحی لباس می‌باشد و این امید و آرزو را قوت می‌بخشد که مراکز پژوهشی دانشگاه‌ها می‌توانند با صرف هزینه‌ای معقول و مناسب - همچنانکه در مورد نشریه جلوه هنر کاملاً مصداق دارد - مجموعه‌های ارزنده‌ای را در زمینه‌های مختلف هنری - به صورت مقالات و پژوهش‌های گوناگون - به دستداران و طالبان علم و هنر عرضه دارند.

فضا است و بدون آن بازیگران تئاتر به شخصیت‌هایی پرحرف و بدون هویت تبدیل خواهند شد.

- «عروسک‌سازی، هنری که نیاز به توجه و حمایت جدی دارد» عنوان مقاله دیگری از حسین یآوری است. وی ضمن اشاره به نقش عروسک در تکوین شخصیت کودکان می‌نویسد: «آنقدر در عروسک‌های تولیدی در ممالک اروپایی و آمریکایی بر چهره سفید، موی بور و چشمان آبی، آرایش‌های خاص، الیسه و مذهای ویژه، تأکید ورزیده و با قصد و غرض آن را ارائه می‌کنند که ما شرقی‌ها و به ویژه ایرانی‌ها تصور می‌کنیم که انسان‌های زیبا، آراسته و مطلوب باید حتماً دارای چنان خصوصیات اندامی، با آن لباس‌ها و ترکیبات خاص چهره و صورت و خلاصه همان ویژگی‌هایی باشند که در عروسک‌ها مطرح شده و می‌شود.

- مطلب بعدی اختصاص به پایان‌نامه‌های برگزیده رشته طراحی لباس دارد که طی آن خلاصه‌هایی از چهار پایان‌نامه برگزیده که در خصوص «ترجمه کتاب طراحی لباس صحنه»، «عروسک و نمایش عروسکی»، «بررسی سیر تحول روپوش مدارس در مقطع دبستان و دبیرستان از نظر طرح و رنگ، در دوران معاصر» و «ترجمه قسمت‌هایی از کتاب تاریخ مد» می‌باشد، ارائه شده است.

- «اندازه‌بندی» عنوان مقاله دیگری است که توسط صدیقه پاک‌بین مدرس رشته طراحی لباس دانشکده هنر

فرهنگ اصیل ایرانی اسلامی را به دیگران بنمایانند. همچنین ۱۲ درصد از دانشجویان رشته طراحی پارچه عنوان کرده‌اند که درس آشنایی با لباس‌های سنتی ایران، باید به طور گسترده‌تری در دانشگاه تدریس شود.

- «ضرورت اقدامات حمایتی برای حفظ لباس‌های سنتی به عنوان جلوه‌ای از فرهنگ معنوی مردم ایران» عنوان مقاله دیگری است که توسط حسین یآوری محقق و مدرس دانشگاه ارائه شده است. وی ضمن مقاله خود به وجود لااقل ۲۰ نوع لباس سنتی - که هر یک ویژه اقلیم و آب و هوایی خاص و معرف خصوصیات قومی و محلی است - به گنجینه با ارزش لباس‌های سنتی ایران تأکید می‌کند و می‌نویسد: «تا گذشته‌ای نه چندان دور، تمام اقوام، عشایر، روستاییان و حتی شهرنشینان، لباس و پوشاک خاص و محلی خود را بر تن می‌نمودند، به گونه‌ای که از نوع لباس، تشخیص افراد متعلق به هر قوم و منطقه از دیگر اقوام و مناطق، به راحتی میسر و مقدور بود.»

- دکتر بهنام جلالی جعفری در مقاله‌ای تحت عنوان «تجسم لباس در تئاتر» در مطالبی هرچند کوتاه و مختصر ولی مفید و سازنده به نقش طراح لباس در صحنه تئاتر و اهمیت ویژه آن تأکید می‌نماید و می‌نویسد: «به درستی می‌توان گفت، طراحی لباس رابطی بین سه عامل بنیادی تئاتر یعنی حرکت، کلام و